

A sample of Olena Huseynova's fiction writing

Соромно

Торобія у Львові знали всі. Хоча він приїхав сюди вперше 26 лютого. Всі знали і всі любили. Навіть, коли зрозуміли, що вино можна купити в Сокільниках. І навіть тоді, коли сухий закон перестав вважати вино небезпечним. У Торобія можна було взяти вино. Не купити, бо Торобій свою партію червоного і рожевого не продавав. І не тому, що боявся сухого закону. Вино у Торобія можна було обміняти. На телефон перукаря або стоматолога, на місце в машині, на весняний плащ, на запрошення на вечерю, на прогулянку Стрийським парком, на будь-що, що могло знадобитися або нагадати, що колись життя видавалося нудним і звичайним. Першу пляшку в Торобія виміняв я. Ми зустрілися в одному з тих львівських ресторанчиків, в які ще пів року тому намагалися не заходити, бо кому хочеться сидіти в підвалі. Ресторан називався “Бейрут”; і тут подавали вісім видів хумусу. Я зайшов сюди з відчайдушною спробою замовити вина. Мої уявлення про пошуки вина в сухий закон обмежувалися бутлегерськими схемами, позиченими з поганих фільмів про гангстерів. І підвальний ресторан був ідеальним для них місцем. Тоді я і побачив Торобія, він намагався переконати офіціантку, що о 5 вечора закривати кухню погана ідея. Офіціантка тримала в одній руці касовий апарат, в іншій порожню пляшку з широким горлом, в яку наливають дармову воду. Я розумів, що в “Бейруті”, в якому о п’ятій вечора неможливо випросити навіть один вид хумусу з сімох, немає сенсу просити вина. Навіть якщо зімітувати поганий діалог з поганого фільму і сказати щось схоже на «золотко, ну от прямо в цю пляшку, налий білого, а ми скажемо, що це така вода з лимоном». Повітряна тривога примусила офіціантку залишити нас в підвалі й розщедритись на хумус класичний. Ми сіли за єдиний вільний столик. Офіціантка принесла лаваш і глибокі тарелі, в яких хумус був щедро залитий оливковою олією і засипаний горошинами розвареного нуту.

Торобій відірвав шматок лаваша і зачерпнув хумус.

- Нормально, тільки назва корява – сказав він – я б назвав “Нутелла”. І щоби хумус подавали в отих пластикових півкруглих банках з кришкою і їсти можна було б пальцями. Або чайною ложкою.

Тут тобі не Рейтарська, подумав я. Ми мовчки жували. Я, який прийшов за вином і зовсім не хотів хумусу і Торобій, про якого я нічого не знав.

Можливо він як всі ховався від війни й патрулів з білими бланками, в які легко вписується твоє прізвище ім’я по батькові, дата народження, серія номер паспорта, ким і де виданий і наполеглива рекомендується найближчим часом з’явитись в військкомат, список адрес подивіться на сайті. Березень ще не почався і всім здавалося, що ми не боїмося смерті й

вже не відчуваємо себе живими. Ми складали в голові списки незакінчених справ, забутих речей, планували потренуватися їздити на механіці, сходити в тир і перевірити чи є в ют'юбі інструкція про те як працює артилерія. Але нічого з цього не робили. Натомість шукали вино і сподівалися налити його друзям. Торобій приїхав до Львова з Києва. Втік як і я.

- Ти чим приїхав? – спитав Торобій

Звична розмова між втікачами. Дороги було всього дві – машина і потяг. Історій було теж дві – про сільські дороги, які ніколи не бачили такого трафіку й потяги, в які сідають штурмом. Ще були історії про залишені речі й звички. Кожного разу, коли ми переповідали їх одне одному і тишились, що історії ці сходяться до дрібних деталей, ми хотіли відчути пекучий сором, хотіли відчути як нічого від себе не приховуємо і все про себе знаємо. Я приїхав машиною. І моя історія була про сільські дороги й випадкову коробку бабусиних бокалів чеського кришталю, які 24 лютого я мав відвезти Карині, яка скуповувала хлам і продавала в інстаграмі.

- Я фургоном – продовжував Торобій

Я не здивувався. На трасі бачив електромопеди. Це теж було соромно і незручно.

- Рефрижератором класу А – додав Торобій

Я хотів сказати, що все ок, чим знайшов, тим і приїхав, не виправдовується. Тобто виправдується звичайно, але за те що втік, а не на чому. Але Торобій швидко додав:

- А дружина, син і кіт лишилися. Ну це колишня дружина і син її. І кіт теж.

Мені ставало незручно. Бо от на такі зізнання в мене не було простої фрази схожої на «Забий» або «Це нормально», після якої можна було б далі мовчки їсти хумус і запивати його дармовою водою.

- Їм було б в рефрижераторі холодно – продовжив Торобій, він відклав лаваш і хумус і уважно дивився на мене.

Треба встати й вийти, подумав я. Бог з нею, з повітряною тривоگوю.

- Та не бійся – сказав Торобій – нема там трупів. Трупам плюс 12 не підходить. Там життя моє. Я вином торгую.

Бувають щасливі збіги, подумав я. Втекти з Києва, до якого підступають

російські війська, застрягти в повітряну тривогу і сухий закон у львівській підвальній хумусній і зустріти божевільного виноторговця.

- 23 лютого вино було готове. Знаєш як в мене там все! І гофровані ящики, і ремені, і палети. І температура і сонячне проміння не потрапляє, де не припаркуй.

Байдуже з чого воно зроблене, подумав я і перерахував готівку, прикинув чи погодився б Торобій взяти євро. І уявив, що повернусь в наш імпровізований шелтер з ящиком. Уявив, як зрадіє Ліна, а ще більше Аля, що можна буде покликати Льюху і Крістину і Софійку, яка нас пустила пожити в офіс, і Ігоря, який віддав всі свої каримати й спальники, і Тарасу, в чийх джинсах і светрі я зараз сидів. І чеський кришталь дістати з багажника.

- Але я його не продам. Соромно мені.

І розказав, про те як рік тому продав свою машину і квартиру перебрався жити до колишньої дружини, її сина і kota, купив фургон-рефрижератор, знайшов австрійську виноробню, замовив 400 літрів червоного і 400 рожевого (бо білого не любив), як це вино розлили в пляшки на Закарпатті і як він сам придумав супер стильну етикетку. І от 23 лютого вино було готове. А тут війна.

- А вино яке? - запитав я

- Zweigel - сказав Торобій.

Рефрижератор стояв на Пасічній. Торобій витяг коробку, з неї пляшку і простягнув мені.

Я освітив етикетку телефоном. На червоному тлі я побачив велику білу Z. Через тиждень колишня дружина Торобія жила з нами в шелтері, з сином і котом.

Тікай

Уве Тімма я знайшла в нічній зміні. Нічна зміна - починається в 21 і триває до 9 ранку, 12 годин біля мікрофона. Українське радіо працює так з 24 лютого. Ефір більше не переривається, вночі не звучать повтори денних програм, вночі звучать новини від колег з телевізора та наші голоси. І я згадую про тих, хто роками не ловиться в мої ефіри, в кого ніч, коли в мене день і день, коли в мене ніч, тих, хто живе в США або Канаді. Я працюю в прямому ефірі з 21:00 до 9:00 і тепер пишу запрошення, в якому підкреслюю “я можу набрати в зручний для вас час”. На цьому тижні я вже встигла поговорити з Марком Робертом Стехом про табори ДПП і з Олександром Мотилем про розпад Росії. Але навіть зручний час може виявитися незручним. І сьогодні я не знайшла для себе співрозмовника з того боку океану. Але знайшла Уве Тімма. Занудна стаття у ваківському збірнику засканована і викинута в інтернет обіцяє мені дві книжки - одну про Гамбург часів капітуляції Німеччині, а іншу - автобіографічну реконструкцію історії брата, який загинув в 1943 на берегах Дніпра, есесівця, з підрозділу “Мертва голова”, з того самого, що контролював систему концтаборів та, як

каже історична енциклопедія, виконувала інші окупаційні функції. Я скачую обидві книжки Тімма і тепер читаю. Сюжети переплітаються, Гамбург напередодні капітуляції, розбомблені будинки і випадкові вихоплені з них речі, дослухання до новин і пліток. Все це можуть розказати і мої друзі з Харкова, Сум чи Київщини. Тому я і шукала Уве Тімма. Щоби уявні і реальні світи трималися купи. Щоби запевнити себе, що все це вже було, ось в книжках саме про таке і пишуть. Однак читання зупиняється. Уве Тімм згадує казку про Синю бороду. Цю казку часто згадують, коли потрібна прозора алюзія в історіях про сімейне насилля чи про небезпечне замовчування. Уве Тімм теж її так згадує. Ось перед ним лежить коробка з особистими речами брата-есесівця, яку батькам надіслали в 1943 році прямо з госпітала в Україні, і

він боїться її відкрити, бо там щоденник, а в ньому може бути страшні речі, за які Уве Тімму соромно. Уве Тімм боїться читати щоденник, хоча знає, що брат служив в одному з тих трьох перших штандартів СС, в тій дивізії “Мертва голова”, яка брала

участь у бойових, а не окупаційних діях. Уве Тімму страшно, він знає, що робили есесівці на берегах Дніпра, але все ще не знає чи робив це його брат. І поки коробка закрита, можна просто боятися, а не вирішувати, що робити з тим, що тепер знаєш. Тож Уве Тімм боїться. І згадує, що так само боявся слухати казку про Синю бороду, коли мама дочитувала до моменту, де молода дружина встромляє ключик в двері забороненої кімнати. Уве Тімм повторює це кілька разів. Кімната Синьої бороди така ж страшна як коробка з речами брата-есесівця. Як його щоденник з цієї коробки. І я зупиняюсь. Не скролю файл з книжкою далі. Я ніколи не боялась казки про Синю бороду. Синій бороді я співчувала. Бо співчувати легко тому, про кого не знаєш нічого поганого.. Я нічого не знала про колишніх мертвих дружин Синьої бороди і ріки крові в забороненій кімнаті. Бо моя мама читала цю казку з купюрами. Вирізала оце от речення: “Сестри боялися його ще й тому, що він уже не раз одружувався, але ніхто не

міг сказати, куди раптом зникали всі його дружини”. А в кімнаті, в якій були тіла тих самих дружин і рікі крові, в мамі було порожньо, а ключ просто падав і ставав брудним. Напевно так часто буває, з тими, хто тільки слухає. З тими, хто вірить на слово. З тими, хто пропускає самий початок (а оте-от речення про зниклих дружин в казці друге). Казка була для мене про несправедливі втрати. Синя борода впускає свою молоду дружину в свій дім, ділиться всіма своїми малими та великими, срібними та золотими, старими та новими красивими речами, які ж певно не один день збирав. І взагалі віддає їй всі ключі від усіх дверей свого будинку. «Відкривайте все, що хочете», — каже він. «Йди, куди хочеш». Крім «маленької кімнати», каже він. Для

мене він чоловік із синьою бородою, надзвичайним багатством і щедрістю, але без багатьох зниклих дружин.

Лише з однією, яка полізла в маленьку кімнату, зіпсувала ключ. І ось вона вже кличе своїх до зубів озброєних братів, вони прилітають на білих конях, вбивають Синю бороду і залишаються жити в його домі, ходити по килимах, командувати слугами і запрягати коней в карети. І, як каже останнє речення, яке моя мама не вирізала, навіть не згадують про господаря. Про його таємну кімнату теж не згадують. Вона з тексту вивірюється. Вперше я побачила друге речення і дізналася про зниклих і мертвих дружин Синьої бороди, коли довелося читати Анджелу Картер і Клариссу Пінколу Естес. Мені довелося прочитати казку самій. Тож тепер я знаю, про мертвих дружин Синьої бороди. Хоча і не розумію, як в маленьку кімнату потрапила перша. Якщо Синя борода вбивав дружин за те, що вони зазирали в маленьку кімнату і бачили мертвих дружин, то що ж побачила перша дружина? Картер і Естес переконують мене, що ця маленька кімната - дивовижна. Повна чудесами, створена спеціально для мене. Просто її від мене заховали і тепер, я маю збунтуватися, подолати заборони і увійти в маленьку кімнату. Ну а далі певно вибігати на найвищу вежу будинку Синьої бороди і кликати бартів на білих конях або драгунів та мушкетерів, як в іншій версії цієї казки. Моя нічна зміна триває, я виходжу в коридор і бачу біле вікно, на початку березня світає в пів на п’яту ранку. Я дивлюсь у вікно і забуваю друге речення казки про Синю

бороду. Я думаю про братів на білих конях, драгунів і мушкетерів. Які без зупинок і затримок несуться до його прекрасного будинку, з килимами і чашами, каретами і конями. І дивлюсь як світліє березневе небо і прямо в нього кричу Синій бороді : “Тікай!” З усіх своїх дорогих речей хапай перше, що попадається під руку. Як батьки Уве Тімма, в час операції “Гоморра”, коли загорівся їхній чотирьохповерховий будинок: столик для куріння, кілька рушників, перину, дві порцелянові статуетки, одну

порцелянову тарілку і валізу, про яку подумали, що там щось цінне, але виявили - старі ялинкові прикраси. Я знаю, що Синя борода не встигне втекти. Я знаю, що батьки Уве Тімма ще багато багато років за різдвяними вечереми, за грою в карти, за вином, за сигарами не говоритимуть про те, що мали зробити щоби їхні старші сини не стали есесівцями і не загинули на берегах Дніпра, а шукатимуть пояснень, чому втратили перемогу. Розігруватимуть наново битви, виправлятимуть накази, зніматимуть генералів і навіть усуватимуть Гітлера від військового командування. Я далі дивлюсь у

вікно і подумки переношу операцію “Гоморра” на 2 106 і 59 км на схід і уявляю, що хапатимуть батьки хлопця, який прямо зараз гине десь на березі Мощунки. А Синю бороду - в сам Мощун, він стоїть в своєму домі, дивиться як світліє березневе небо і ще може втекти. Моя наступна нічна зміна за дві доби. Я не читатиму Уве Тімма далі, хай він поки без мене наважується відкривати коробку брата-есесівця, який загинув на березі Дніпра. Я ж скачаю собі “Ходячих мерців”, там жодних сумнівів, кому співчувати, кого боятися і коли кричати “Тікай”.

З книжки віршів “Нічний ефір”

ось моє горло
шалик на ньому
тепер не тримається
злітає
і пливе за вітром
на південь
ось моє горло
ковтає
пил дим туман
чорні колони
першої танкової
шістдесят восьмого військового корпусу
ось моє горло
випускає
їжаків
птахів
з гострим камінням
у дзьобах
равликів
якби я могла зупинити час
скрутити його у спіралі
за годинниковою стрілкою
зробити його круглим
і гладким
притиснути язиком
до піднебіння
але час тече
витікає з мого горла
ходить по колу:
виїхало чотирнадцять автобусів —
доїхало тільки три
виїхало чотирнадцять —
доїхало три

ось моє горло
голос в ньому
стає важким
і зривається
летить повз
стравохід і ребра
але чіпляється

за автобуси
які не доїхали
я рахую від одного
до одинадцяти
мій голос
злітає вгору
мов волейбольний м'яч
який падає на схрещені руки
і я вимовляю:

«Евакуація запланована
з таких точок:
Порт Сіті й Луначарське кільце.5
Ще раз, повторю:
Луначарське кільце і Порт Сіті»

Боги цієї води виходять щовечора
заходять на кожне подвір'я в цьому селі
бо їм тут належать всі
всі колодязі,
всі колеса,
всі відра
всі вуличні рукомийники
боги цієї води піднімають її на поверхню
льодяну
наче твої долоні
Боги цієї води носять відра до річки
носять і ллють
носять і ллють
і ллють
Боги цієї води зникають під ранок
висихають до наступного вечора
і тоді ти заходиш у річку
ідеш
і вода дістає
до колін, до грудей, до шиї
і не буде ніколи червоною
ніколи знов

спочатку ти просила

приїжджати кожного понеділка
купуватиму в “Форі” на в'їзді
брі - нам
і льодяники - твоєму сину
спочатку був план
пити каву з брі,
не говорити про чоловіків
про роботу,
сидіти біля відкритого вікна,
дивитися на сосни,
витягати з тихої води
червонопірок
і морських їжаків.
ми помітили, коли вона зайшла
на балкон.
присіла на красчок порожнього крісла
кинула тінь
на нашу каву і ціни на лоукости.
тоді ти просила
щоби її не було зовсім
але вона вже заходила
в кімнату і
витісняла повітря.
тоді ти просила
щоби вона зайшла в тінь,
за віконну раму,
притулитися до стіни.
але вона вже
торкалася головою стелі.
тоді я просила,
щоби вона стояла тихо.
тоді я кричала:
- сліпни й німій,
так щоби я бачила.
Сліпни й німій
мов грецький співець,
який тягне місто
його міцні стіни,
пронизливий вітер,
блискучу річку
у Малу Азію.
І вона німіла і сліпла
наче археолог,
який знімає шар за шаром

грунти
поки не знаходить
наших морських їжаків
і червонопірку.
Вона лежить на березі,
її луска тріскається
і розсипається
“Троя тепер розкопана
і не буде іншої”
Напиши тепер
риб'ячим попелом.

Royal fancy

сонце сходить і вона трусить
білою пудрою
на своє сіре лице сірі плечі і груди
рясненько - три шари
і ще один контрольний
ніхто не має дізнатися
про її виразки на животі
припухлі гарячі коліна
покручені пальці
ніхто не має помітити
як її тіло виходить із себе
дрібненько розтікається
коліном натискає на Фінську затоку
ліктем впирається в Чернігів
товчеться по Лівонському узбережжю
затискає Арктичні моря у кулак
Вона господиня непередбачуваного
жона безталанна
відвертає життя
мов джинси довжезні
ні кроку назад
доки сонце зійде - роса очі виїсть.

У війни свої примхи —
ходити голою
їсти руками
верещати

Я б одягла її
у свою найкращу сукню
нагодувала б її з руки
затулила б їй рота

розтягнула б її
по бюро знахідок
Центрального вокзалу
метрополітену

MBC2
Забула б її

Там де ніхто не побачить
ніхто не почує
Вона битиметься
об стіни сталеві
гостритиме тіло
об камінь точильний
з'їсть усі сутінки і світанки

але я дивлюсь
на голе тіло
брудні руки
червону гортань

У мене свої примхи —
вколоти її у серце
гострою наче ніч яка починається
о восьмій вечора
шпилькою
Побачити як чорна кров
заливає їй очі
Почути як вона говорить мені:
«Я боюсь тебе»